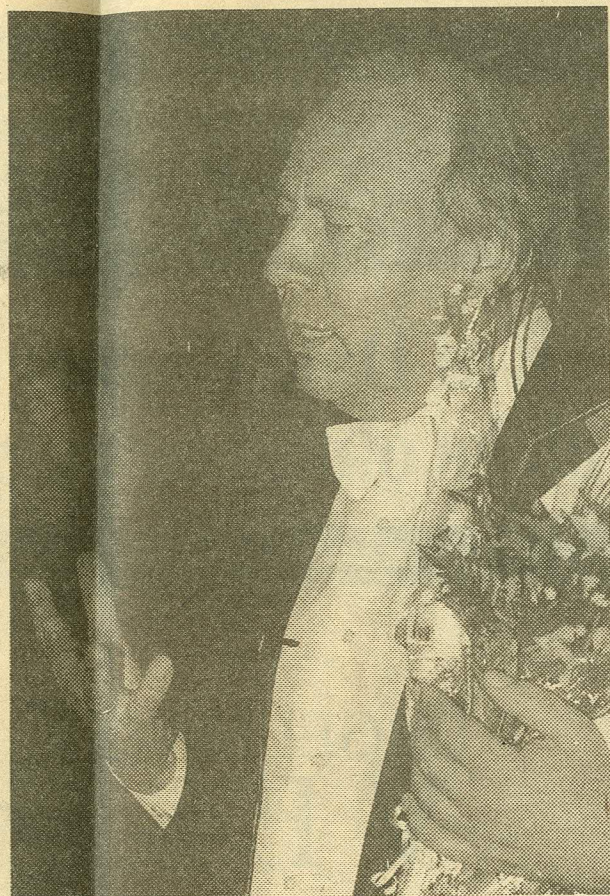

"ESTONIA" JUUBELDAS

Neeme Järvi "Estonia" teatris pärast juubelletenduse lõppu. On 13. märts 1994.

"Traviata" kuulsat joogilaulu laulavad mõlemad Violetad Nadia Kurem ja Anu Kaal ning Alfredod Mati Kõrts ja Ivo Kuusk.

HARRI ROSPU FOTOD

Ühele maailma erakordse-male muusikamehele Neeme Järville mõeldes tundub, nagu oleksid tema ümber alati naeratavad inimesed, säravad silmad, ülev meeleolu. Näib, nagu taanduks kurjuse maailm tema juuresolekul kuhugi kaugemale. Kust võtab ta energia, et kõikidele optimismi ja elurõõmu süstida? Nõnda oli see möödunud aasta maikuu "Estonia" kontserdisaalis, kui Neeme Järvi pärast pikka eemalolekut seisis taas oma

Arvo Pärt, Lepo Sumera, Erkki-Sven Tüür, muidugi Eduard Tubin ja vanem koolkond Rudolf Tobias, Heino Eller, Artur Kapp. Aga on palju noori, kelle muusika ei kõla veel, sest pole raha, pole heliplaadistamise võimalusi. Eestis annaks palju rohkem ära teha, kui poleks nii palju kitsaskohti seoses Eesti Vabariigi taasloomisega, nagu see praegu toimub. Raskusi on palju, aga kultuurirelv on ju kõige mõjuvam relv. Kui parteid ja asjamehed muudkui vaidlevad omavahel ja unustavad üksteisele jalga teha, ei

Pärt näiteks on praegu üks suurrimaid heliloojaid. Teda teatakse niisamuti seetõttu, et ta ära läks. Kõik meie orkestrid peaksid pääsema ka mujale mängima, samuti koorid laulma. Ja orkestrimeestel peaksid olema korralikud palgad. Kontserdisaali lava ümberehitamine on ka tohutu suur probleem, sinna ei mahuta praegu ju midagi ära. Tahetakse "Joonast" ette kanda, aga ei ole kuhugi selleks vajalikku kollektiivi paigutada. Paljud ei saa aru, mis on tähtis ja mida peaks selkõrg toetama. Räägi, mis "Esto-

Süda tänava ja Pärnu maantee nurgal, mis toepoolest vist ikka edasi õilmitseb. Muusikaakadeemia ehitamise heaks otsustas Neeme Järvi asutada sihtkapitali ning annetas sinna 500 000 krooni. Betoonkonstruktsioonidega ehitusplats seisab häbitava monumendina nagu viirastus juba mitmendat aastat Allika tänaval. Vaid Ivi Eenmaa energia viis toliaegsetest suurtest ettevõtmistest Rahvusraamatukogu ehituse lõpule.

"1995 aasta suvel on Eduard

on tähtis projekt, sest Tobias on maailma ulatuses suur helilooja ja tema muusika peab välja pääsema."

Nõnda rääkis maestro Neeme Järvi, kelle taktikepi all järgmisel õhtul, 13. märtsil, Verdi ooper "Traviata" "Estonia" laval 200. korda kõlama hakkas.

Muidugi kujunes etendusest erakordne sündmus, mida veel kaua mäletatakse. Oma parima andsid kindlasti solistid, koor, orkester ja ka publik, kes avamängu esimestest õrnadest helidest peale ping-

hüüab, nagu oleksid tema raskust alati naeratavad inimesed, säravad silmad, ülev meeleolu. Näib, nagu taanduks kurjuse maailm tema juuresolekul kuhugi kaugele eemale. Kust võtab ta energia, et kõikidele optimismi ja elurõõmu süstida? Nõnda oli see möödunud aasta maikuus "Estonia" kontserdisaalis, kui Neeme Järvi pärast pikka eemalolekut seisis taas oma kunagiste kolleegide ERSO, "Estonia" teatri orkestri, ooperilauljate ja koori ees. Seda hetke oodati üle kümne aasta. Kunagi oli tehtud koos palju ilusat muusikat, nüüd järgnes kaks unustamatut kontserti "Estonias". Siis jäadi ootama järgmist kevadet ja Neeme Järvit.

12. märtsil 1944 istub maestro lõpuks oma endises tööruumis "Estonia" teatri peadirigendi kabinetis.

"Kui ma noore mehena siia majja tuln, oli siin Georg Ots, vägeva häälega Tiit Kuusik... "Traviata" laulis Ots Germont'i, Violetta oli siis Margarita Voites ja Alfredo Hendrik Krumm. Anu Kaal ja Urve Tauts, kenad noored daamid, teevad nüüdki kaasa, ka Teo Maiste. Aga aeg läheb, on tulnud noori andekaid lauljaid, kes selleski etenduses laval on. Möödunud kevadel kontserdil laulis Micaela aariat ilusasti Meeli Kallastu. Ma pole ju kõiki kuulnudki.

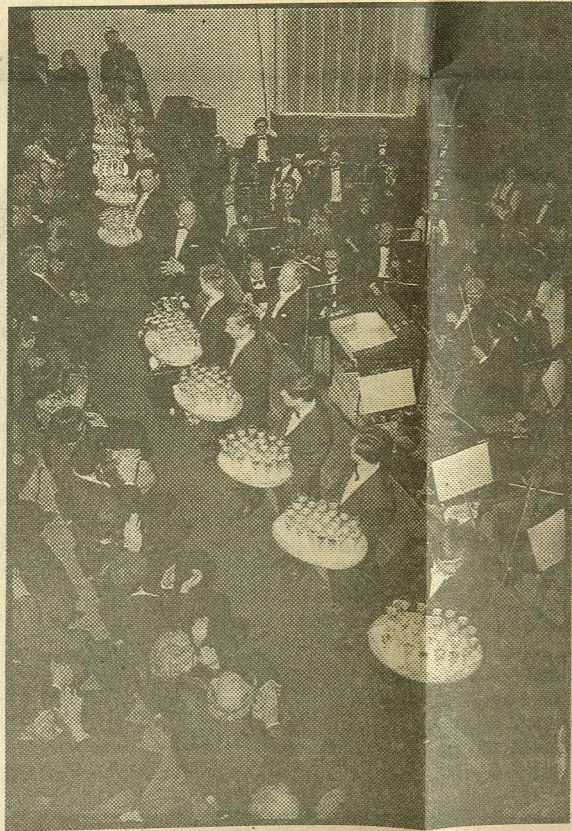
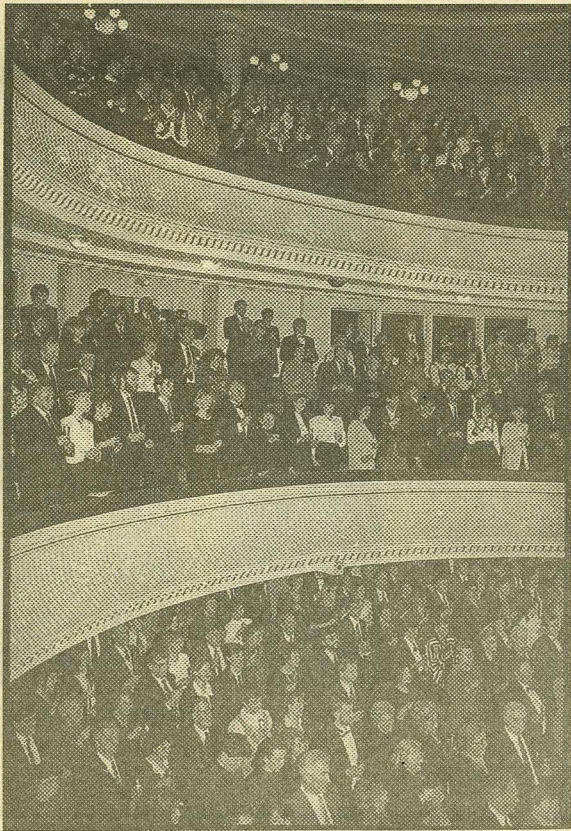
Mis orkestrisse puutub, siis ei ole olemas häid ega halbu orkestreid, on head või halvad dirigendid. On vaja head juhti, peab olema kindel suund. Kui juba asuda tööle mõne orkestriga, siis tuleb see viia maailmatasemele. Göteborgi orkester näiteks on niisama hea kui Berliini filharmoonikud, ainult nad ei istu Berliinis, vaid Göteborgis - see vahe ongi. "Detroidi orkester on suurepärase, fantastilise kõlaga. Või Soti sümfooniaorkester - oleme teinud koos väga head tööd, palju CDsid salvestanud. Eestis saab sedasama teha, siin on tubli orkester, väga võimekad noored professionaalsed pillimehed. Kõik annavad oma parima, ainult et pead ütleva, mida teha. Sageli ei olda teadlik, kui palju pillist saab välja võtta, kui palju oskad fraseerida. Tuleb anda parim. Kui juht on, siis tuleb midagi välja, kui pole, siis ei toimu ka midagi."

Alati muretseb Neeme Järvi eesti kultuuri ja tema esindajate pärast: "Paljude eesti heliloojate muusika kõlab juba maailmas -

palju noori, kelle muusika ei kõla veel, sest pole raha, pole heliplaadistamise võimalusi. Eestis annaks palju rohkem ära teha, kui poleks nii palju kitsaskohti seoses Eesti Vabariigi taasloomisega, nagu see praegu toimub. Raskusi on palju, aga kultuuri relv on ju kõige mõjuvam relv. Kui parteid ja asjamehed muudkui vaidlevad omavahel ja panevad üksteisele jalga taha, ei jõua kuhugi. Mingi poliitiline võitlus on võib-olla tasakaalu pärast vajalik, aga Eestis on seda praegu liiga palju. Kui kultuuri kohta arvatakse, et katsume ikka kuidagimoodi läbi ajada, on see vaid eksisteerimine. Niimoodi oleme eksisteerinud viiskümmend aastat. Tegime siin ju ka nõukogude ajal kogu aeg midagi, oma teada vägevaid asju, aga maailm ei teadnud sellest mitte midagi. Minu äraminek oligi sellega seotud, et ma tahtsin maailmale näidata, mida me Eestis teeme ja oleme teinud. Natuke teatakse nüüd mind kui eestlast, sellepärast et ma ära läksin. Oleksin ma siin olnud, poleks keegi midagi teadnudki.

Kõik meie orkestri peaksid pöörama ka mujale mängima, samuti koorid laulma. Ja orkestrimeestel peaksid olema korralikud palgad. Kontserdisaali laval ümberehitamine on ka tohutu suur probleem, sinna ei mahuta praegu ju midagi ära. Tahetakse "Joonast" ette kanda, aga ei ole kuhugi selleks vajalikku kollektiivi paigutada. Paljud ei saa aru, mis on tähtis ja mida peaks eelkõige tegema. Puu, mis "Estonia" uue hoone ehitamisele ette jäi, oli palju tähtsam kui teater. Seal oleks praegu uus "Estonia" teater ammu valmis olnud. See on tüüpiline eesti rahva omadus: kõik head ideed algul maha suruda. Ooperiteater on ju suur kultuurikeskus. Isegi soomlased said selle ehitamisega hakkama ja nendel on igas väiksemas linnas oma kontserdimaja. Göteborgis valmib uus ooperiteater. Aga Eesti ei saa uut ooperimaja, sest üks puu jäi ette. "Estonia" viireleb ikka edasi ja puu kasvab vist ka. Nüüd ei ole muusikaakadeemiat ega ka teatrit, ainult auk maa sees. Võimalus jäeti toorkord kasutamata."

Jutt on kuulsast hõlmikpuust

Neeme Järvi asutada sihtkapitali ning annetas sinna 500 000 krooni. Betoonkonstruktsioonidega ehitusplats seisab häbistava monumendina nagu viirastus juba mitmendat aastat Allika tänaval. Vaid Ivi Eenmaa energia viis tolleagestest suurtest ettevõttestest Rahvusraamatukogu ehituse lõpule.

"1995. aasta suvel on Eduard Tubina 90. sünniaastapäev. Juunikuus peaks siin sel puhul toimuma muusikafestival. Ettevalmistamisel on suur projekt: Rudolf Tobiase oratoorium "Joonase lähetamine" samal suvel Skandinaaviamaade pealinnades ette kanda. Tahaksin "Joonast" esitada Leipzigi Raadio orkestri ja professionaalse kooriga Gewandhausis. Leipzig on linn, kus Tobiase oratooriumi autori juhatusel omal ajal läbi kukkus. See on ajalooline koht ja sobivaim mängupaik. Plaanis on teos ette kanda ka Kölnis. Edasi tuleb oratooriumi siinse orkestri ja meie kooridega esitamisele Euroopa pealinnades kuni Vatikanini välja. See

Nõnda rääkis maestro Neeme Järvi, kelle taktikepi all järgmisel öhtul, 13. märtsil, Verdi ooper "Traviata" "Estonia" laval 200. korda kõlama hakkas.

Muidugi kujunes etendusest erakordne sündmus, mida veel kaua mäletatakse. Oma parima andsid kindlasti solistid, koor, orkester ja ka publik, kes avamängu esimestest õrnadest helidest peale pingas vaikuses toimuvat jälgis. "Traviata" nõuab peategelastelt kõrget vokaalkultuuri ja näitlejameisterlikkust. Nadia Kurem tuli sopranide meelisrolli raskete passaažidega kenasti toime. Tema Violetta polnud ehk niivõrd suurima kurtisaan kui just armas ja kannatav naine. Mati Kõrts, kelle ilus esinemine ja suurepärase diktsioon väärib esiletõstmist, pävis proovis ka maestro tunnustuse. Anu Kaalu habras ja elegantne Violetta on aastate jooksul palju kordi ooperipublikule rõõmu valmistanud, samuti Ivo Kuusk Alfredona. Germont'i laulsid Tarmo Sild ja Väino Puura, Flora osas sädeles Urve Tauts.

Erilist kiitust väärib kindlasti orkester - ei katnud kusagil ühtki solisti ja lausa üllatas kauni tooniga. Viimase vaatuse hingestatud avamäng oli saavutus omaette, kui kauniti kõlasid keelpillid!

Ooperi lõpule järgnenud ovatsioonid katkestas Arne Mikk, kes 20 aastat tagasi "Traviata" koos Neeme Järviga lavale tõi. Ta meenutas lauljaid ja dirigente, kes selles ooperis on kaasa teinud, ning aega, mis vahepeal nii kuri oli, et Neeme Järvi pildidki kästi igalt poolt ära korjata. Nüüd seisab maestro siiski dirigendipildis, kust naelisteist aastat tagasi lahkuma pidi. Sõnavõtu ajal jagasid kelderid (kuidas neid küll nii palju kokku saadi!?) teatrisaali pilgeni täitvale publikule parterist kuni teise rõdu viimase reani helkiva vahuveiniga täidetud pokaale, et siis kõik koos "Traviata" kuulsat joogilaulu lauldes juubeldada. Nõnda on nüüd paljudes kodudes rareetne suveniir: pokaal pealdisega "Traviata" 200. 13.03.1994".

Oli palju lilli, südamlikke sõnu, säravaid silmi. Oli juubel, mis juubeldamist vääris.

VELLY ROOTS